

УДК 338.45:622.013.34

Яремчук О.С., аспірант спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник: Вагонова О.Г., д-р. екон. наук, професор кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Загрозою для усього людства вважається виснаження і погіршення якості водних ресурсів - джерела питної води і основи життєдіяльності на планеті. Водні ресурси зазнають зміни фізичних, хімічних і біологічних властивостей у зв'язку зі скиданням у водойми рідких, твердих і газоподібних речовин, які роблять воду небезпечною для використання, наносячи збиток народному господарству, здоров'ю й безпеці населення [1, 2]. Основними джерелами забруднення й засмічення водойм є недостатньо очищені стічні води промислових і комунальних підприємств, великих тваринницьких комплексів, відходи виробництва при розробці рудних копалин; води шахт, рудників, обробці й сплаві лісоматеріалів; скидання водного й залізничного транспорту; відходи первинної обробки льону, пестициди тощо [3].

До проблем, що існували раніше додалися виклики та загрози сьогодення. За даними Держекоінспекції України, військові дії, які ведуться на території України, завдали збитків на суму понад 55 млрд. гривень внаслідок техногенного забруднення, засмічення вод та самовільного користування водними ресурсами. Вплив війни на водні ресурси проникає в усі сектори економіки та вже давно перетнув національні кордони. Водозабір в Україні скоротився, а скиди забруднених зворотних вод зросли. Виникла значна диспропорція в розвитку водопровідних та каналізаційних мереж. Повномасштабне вторгнення та військові дії додатково принесли значний негативний вплив та суттєво погіршили ситуацію. Особливо в найбільш уразливих регіонах. Окрім прямого впливу на якість води, експерти звертають увагу на ситуацію з водоймами. Внаслідок військових дій та спричинених ними техногенних забруднень, руйнування мостів, дамб та берегової лінії, отруєння нафтопродуктами та важкими металами, багато невеликих річок та ставків України зазнали патологічного впливу на біорізноманіття. У водоймах гине риба, порушується життєвий та міграційний цикли водних птахів, водойма втрачає здатність до самоочищення та природного відновлення. [4].

Наразі економічними важелями впливу на стан природних ресурсів є запроваджена в країні система екологічних платежів. В свою чергу, вони поділяються на платежі на забруднення та платежі за використання [5]. Отже, щодо водних ресурсів, серед платежів за забруднення законодавцем передбачено податок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти, а серед платежів за використання природних ресурсів - рентну плату за спеціальне використання води [6].

Зміна обсягів надходжень від рентної плати за використання водних ресурсів за 2018 – 2023 роки представлена на рис. 1

Надходження до державного бюджету від екологічного податку представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Надходження від екологічного податку до державного бюджету України [7]

Показник, млрд. грн	2017	2018	2019		2020	2021
Всього,	4,7	4,9	6,1		5,4	5,9
в тому числі забруднення водних об'єктів	0,1	1,2	1,3		1,2	1,4

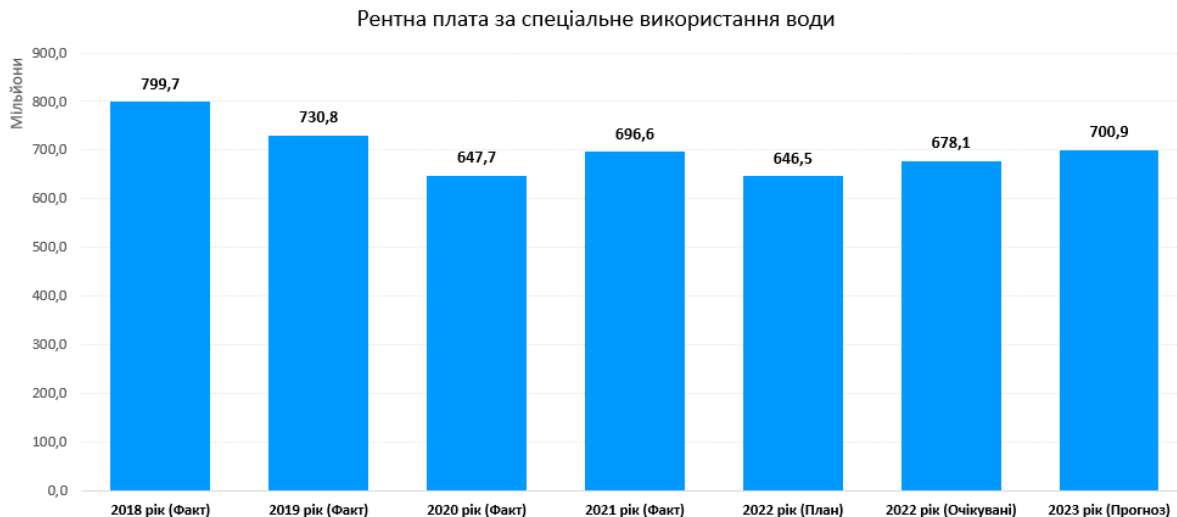

Рисунок 1. Надходження від рентної плати (2018 – 2023 р.р.) [6]

Але тільки частина цих надходжень формує фонди охорони навколишнього природного середовища. Зокрема у ст. 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», передбачено, що фонди охорони навколишнього природного середовища, включаючи водні ресурси складаються з частини екологічного податку згідно із законом; частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством; цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян [8]. Отже податковий характер податкових платежів безумовно сприяє ефективності їх фіскальної функції, але, не в повній мірі, спонукає користувачів до збереження водних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Шевчук, В. Я. (2003). Екологічна безпека України. Безпека життєдіяльності. 2003. № 3. С. 10–24.
2. Білявський, Г.О., Фурдуй, Р.С., Костіков, І.Ю. (2004). Основи екології: Підручник. К.: Либідь, 408с.
3. Як війна вплинула на водні ресурси України. TEXTY.ORG.UA : веб-сайт. URL: <https://texty.org.ua/fragments/109098/yak-vijna-vplynula-na-vodni-resursy-ukrayiny/> (дата звернення 06.03.2024).
4. Яремчук, І. О. (2017). Шляхи вдосконалення екологічної складової податкового законодавства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. Вип. 23(1). С. 126–129.
5. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393- VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536: : станом на 10 серпня 2023 р. . URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (дата звернення: 07.03.2024).
6. Прогнозна оцінка та аналіз основних параметрів виконання місцевих бюджетів у 2023 році. Пресцентр ініціативи "Децентралізація": веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/15475>(дата звернення 04.03.2024).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2024).
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 26.06.1991, № 1268-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991, № 41, ст.547. : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 07.11.2023).